

УДК 37.035(09)(477)

Ярослав Пилинський,
кандидат філософських наук,
директор Київського
представництва Інституту Кеннана

СУЧАСНА БАГАТО КУЛЬТУРНІСТЬ МАЄ МІЦНЕ УКРАЇНСЬКЕ КОРИННЯ¹

*Учіться брати мої, думайте читайте,
і чужого научайтесь і свого не цурайтесь.*
Тарас Шевченко

Автор подає осмислення історичного досвіду незалежної України, а також знайомить з досвідом здобуття незалежності інших народів, вказує на роль української діаспори у формуванні української ментальності.

Ключові слова: Україна, історичний досвід, діаспора.

Автор описує історичний досвід незалежної України, а також знайомить з досвідом здобуття незалежності інших народів, акцентує увагу на ролі української діаспори в процесі формування українського менталітету.

Ключевые слова: Украина, исторический опыт, диаспора.

The author gives the interpretation of human experience of independent Ukraine, he also acquaints with experience of other peoples' independence obtaining, points out the role of Ukrainian Diaspora in forming Ukrainian mentality.

Key words: Ukraine, historical experience, Diaspora.

Постання незалежної Української держави, яке для багатьох наших сусідів як на заході, так і на сході все ще залишається небажаною несподіванкою, з-поміж інших виявило ще одну дуже важливу для українців проблему: не лише брак об'єктивної самооцінки, але і, власне, відсутність інструментарію та навичок для цієї життєво важливої розумової праці. Саме цією причиною, на нашу думку, можна пояснити не лише низький рівень самооцінки у нації, яка дала світові стільки видатних учених, талановитих митців, мислителів, робітників та військових, а й, на загал, низький рівень задоволеності життям більшості її окремих представників, що стійко де-

¹ Для того щоб остаточно вирішити як відтворити українською мовою англomовний термін multiculturalism пропонуємо пристати на варіант, що його офіційно вживає уряд Канади представляючи українською Канадський Акт Багатокультурності від липня 1988 року.

монструють українці під час соціологічних опитувань протягом останнього десятиліття. Так, згідно з опитуваннями проведеними Фондом Демократичні ініціативи у жовтні 2008 року, серед школярів старших класів в усіх регіонах України лише 45 % обрали б Україну як країну свого подальшого проживання, решта воліла б поїхати за кордон, і лише 22 % відповіли, що працюватимуть тільки в Україні².

На жаль, одна з головних причин такого невтішного стану речей, такого глибокого загальнонаціонального песимізму полягає, на нашу думку, у відсутності належного осмислення як власного історичного досвіду, так і обізнаності з досвідом інших народів, який здебільшого подається у нас переважно як позитивний, героїчний і позбавлений темних сторінок минулого. Отже, як це вже не раз було в історії нашого народу, брак елементарної освіти, та історичних знань або просто поінформованості, стають на заваді і об'єктивного сприйняття навколишнього світу і зрештою суб'єктивного задоволення своїм місцем у ньому.

Крім того, українцям, які віками перебувала у чужій культурній та державній поняттєвій парадигмі, історія яких, як і історія навколишнього світу для них також була пропущена крізь призму чужих, імперських уявлень і політичних потреб, нині важко зорієнтуватися у навколишньому світі, важко віднайти опору у внутрішньому світі, не створивши власної чітко визначеної системи координат. А тим, хто продовжує схлипувати разом з Винниченком, і тужити за бромом без якого нібито не можна читати історію України, варто ознайомитися з історією будь-якого іншого сусіднього чи далекого народу. І тоді вони зрозуміють, що слабкодушним взагалі краще не братися за читання історії ні своєї, ні чужої, бо їх вона все одно нічого не навчить і нічим не допоможе.

Історія Павла Юзика – українця і сенатора Канади, професора університету Манітоби, може стати важливою спонукою для вироблення такої, власної української системи координат, без якої не можна успішно змоделювати власну українську картину світу – бачення світу крізь себе і розуміння світу в собі. Нам видається, що осмислення діяльності цього, без перебільшення, визначного канадця нині у сучасній Україні буде виконанням заповіту великого Шевченка, який, ніби передбачаючи наші сьогоднішні проблеми, закликав і чужого наuczатись і свого не цуратись.

У долі Павла Юзика, чий внесок у збереження єдності Канади як держави у середині минулого століття важко переоцінити, було багато чого – і свого і чужого. Саме тому його досвід нарешті має стати і нашим надбанням, якщо ми хочемо відчути себе по праву частиною людства і стати повноцінною модерною нацією, задивленою у будучину, а не замріяною

² Фонд Демократичні ініціативи. Ровесники незалежної України: думки, інтереси, громадянські позиції. Загальнонаціональне опитування школярів 11 класів. <http://dif.org.ua/ua/poll>

минулим.

Як свідчить офіційний сайт Архіву Канади, майбутній сенатор Павло Юзик народився у родині українських переселенців 24 червня 1913 року в містечку Пінто у Саскачевані, поблизу Естевана³. По приїзді у 1904 році до Канади його батько працював шахтарем. Згодом вся родина переїхала у Саскатун, де батько працював на млині. Основну освіту Павло здобув у Саскатуні, де завершив середню школу, а згодом, у 1932 році – і коледж з найвищими відзнаками. Навчаючись у школі та коледжі, він багато уваги приділяв не лише навчанню (одержав 100% балів на випускних іспитах і особливо відзначився успіхами з математики та фізики), але і багато уваги приділяв фізичному загартуванню – грав у хокей, баскетбол, регбі, футбол, а також був членом команди з бігу на короткі дистанції та довгі дистанції.

У 1932–33 рр. Павло Юзик навчався у Вчительському коледжі міста Саскатун. У цей час він був капітаном чоловічої футбольної команди та тренером жіночої баскетбольної команди коледжу. Незважаючи на тяжку економічну депресію, що її посилила ще й посуха, Павло Юзик знаходить у собі сили не лише навчатися та заробляти на прожиття, а й грати роль Брута у драмі Шекспіра «Юлій Цезар».

По закінченню коледжу на нього чекало перше серйозне випробування. Хоча він закінчив навчання з відзнакою і одержав диплом учителя, проте жодна з англомовних громад, яка мала вчительські вакансії, не прийняла його на роботу. Як йому категорично заявляли всюди, куди б не потикався, для них він – був іноземець, якому вони не можуть довірити майбутнє своїх дітей.

Молодий учитель Юзик надіслав письмові звернення у 77 місць, і звідусіль одержав відмови. У деякі школи він приходив особисто і саме там, спілкуючись з відповідальними особами, почув, що йому не дозволять, як було сказано, «псувати» дітей. Зрештою, згодом він знайшов роботу вчителя в українській громаді поблизу Хаффорда у Саскачевані.

Там він не лише працював звичайним учителем, а й вів позакласні уроки з української мови та брав активну участь у культурному житті громади. Нелегка учительська праця загартувала Павла Юзика, сформувала його характер. Робота у школі навчила його не лише спілкуватися з дітьми, доносити до них нові знання вона виховала у нього толерантне ставлення до людей з різними характерами і поглядами на життя, допомогла зрозуміти, що освіта і виховання можуть змінити як окрему людину, так і ціле суспільство.

Здобутий досвід згодом вивів його на іншу дорогу, що стала початком його поважної наукової діяльності із вивчення культурного життя Канади та державної – на посаду сенатора у вищому законодавчому органі

³ Archives Canada: <http://www.archivescanada.ca/english/search/>

Канади⁴.

«Вони насправді так поводитися з нами. Вони називали нас бохунками⁵ та чужинцями, що в результаті зміцнило мою «українськість». І тоді я сказав собі, якщо вони мене – народженого у Канаді називають чужинцем, то щось в цій Канаді треба міняти»⁶, – згадував пізніше П. Юзик.

У 1939 році Павло Юзик очолив оркестр та хор Української національної молодіжної федерації у Редбері, Саскачеван. І тут сталася подія, яка остаточно визначила подальшу долю майбутнього сенатора. Подія ця відбулася у травні 1939 року. Під час підготовки до виступу хору на концерті присвяченому вшануванню великого українського письменника Івана Франка, що відбувався на відкритому майданчику, оркестранти залишили свої інструменти в Українському домі, що був неподалік. Якраз перед концертом будівля «загадково» спалахнула, і під час пожежі згоріли всі музичні інструменти разом із скрипкою роботи Страдіварі, на якій грав керівник оркестру. Незважаючи на очевидну відсутність провини, керівника оркестру було звинувачено у недбальстві. Це і змусило його відмовитися від музичної кар'єри і стати згодом вченим, політиком та дипломатичним працівником.

У 1942 році Павло Юзик добровільно вступив до канадської армії та протягом 1942–44 рр. працював викладачем у розвідницькій школі. Згодом повернувся до університету, де здобув ступінь бакалавра з фізики та математики. За кілька років він здобув також ступінь бакалавра та магістра з історії відповідно у 1947 та 1948 рр. Протягом наступних років він написав історію поселення українців у провінції Манітоба на замовлення Історичного товариства цієї провінції. Згодом у 1953 році цю працю було опубліковано під назвою «Українці у Манітобі. Соціальна історія». У 1958 році він здобув ступінь доктора філософії в університеті Міннесоти.

4 лютого 1963 році розпочалася урядова кар'єра Павла Юзика, коли його було призначено сенатором до верхньої палати парламенту Канади. Як свідчать сухі рядки архівної довідки, працюючи у сенаті, доктор Юзик зосередився переважно на роботі у сфері багатокультурності, прав людини, зовнішньої політики та національної безпеки⁷.

У своїх мемуарах, нещодавно виданих в Україні, Анатолій Романюк згадує, як, ставши сенатором, Юзик активно продовжував свою діяльність

⁴ Офіційний сайт Сенатора Павла Юзика: <http://www.yuzyk.com/biog-e.shtml>

⁵ Бохунк – презирлива назва емігрантів зі східної Європи складена з двох слів Богемія і Хунгарія (Угорщина) «Бо+Хунк» – Словник АБВУД Lingvo 12.

⁶ Офіційний сайт Сенатора Павла Юзика: <http://www.yuzyk.com/biog-e.shtml>

⁷ Archives Canada. Paul Yuzyk fonds. CAIN No. 194616. http://www.archivescanada.ca/english/search/ItemDisplay.asp?sessionKey=1236941317035_206_191_57_202&l=0&v=0&lvl=1&coll=1&rt=1&itm=194616&rsn=S_WWWdaamDV2H1&all=1&dt=AW+%22Paul%22+AND+%22Yuzyk%22&spi=-

в українській громаді, але тепер уже з набагато сильніших позицій. Найвиразніше він виявив себе в політиці так званої багатокультурності Канади. Королівська комісія в справах федерального устрою Канади, до якої, між іншим, входив професор Ярослав Рудницький, створила сприятливі умови для становлення багатокультурності в Канаді. Але певні юридичні положення – це одна справа, а їх концептуалізація, законодавче оформлення і впровадження в життя, координація зусиль і мобілізація громадської думки – зовсім інша. Саме в «прикладній» політиці багатокультурності сенатор відіграв поважну, можна сказати, історичну роль на цьому етапі канадської історії, на переході від «народу з двома націями – французькою й англійською – та тубільним населенням» (*Two founding nations*) до поліетнічного, багатокультурного суспільства.

Сенатор Юзик був завзятим будівничим саме такої Канади. Він діяв у 60–70-ті роки, коли Канада ще була країною двох націй (французької й англійської), а іммігрантські меншини були переважно з Європи й тому легко інтегрувалися в канадське, переважно в англосаксонське суспільство. З погляду збереження українського етносу, його культури й мови така політика себе виправдовувала. Певні успіхи вона принесла, коли йшлося про фінансування деяких культурних установ з федерального бюджету чи про двомовні (українсько-англійські) школи в степових провінціях Канади, – зазначав далі пан Романюк.

Сенатор Павло Юзик виклав своє політичне кредо у збірці статей й виступів, виданих у 1973 році під назвою *For a better Canada* (Для кращої Канади). Серед різних політичних питань Канади як внутрішніх, так і зовнішніх, значної ваги він надає саме питанню багатокультурності країни. В цьому відношенні він був попереду свого часу, пророкуючи, що Канада стане багатоетнічною державою. Це далеко не було очевидним, коли він виступив у Сенаті з промовою з нагоди його номінації як сенатора в 1964 році. В той час Канада була державою двох націй, не більше й не менше⁸.

Варто також відзначити, що історія із запровадження у Канаді багатокультурності є повчальною для нас – українців, ще й тому, що вона вчить: по-перше, ніхто не встановлює демократію та раціональні рівноправні стосунки згори і одномоментно, а досягається це тиском знизу і тяжкою тривалою працею одnodумців; по-друге, закони можна і треба постійно вдосконалювати і пристосовувати до вимог суспільного розвитку, і по-третє – зміни на краще можливі, якщо за них щиро та сумлінно боротися.

У вступі до збірки своїх виступів у сенаті та на різних конференціях «Задля кращої Канади», що вийшла друком у далекому 1974 році Павло Юзик наголошував: «Хоча насправді важко вповні досягти ідеалів справедливої суспільства варто за це боротися. Якщо таке суспільство керується

⁸ Романюк Анатолій Іванович, Хроніка одного життя: спомини і роздуми. – Львів: Мс, 2006. – 508 с.

універсальними принципами свободи і демократії, правди і справедливості, рівності і братерства, то очевидно, що всі члени такого суспільства матимуть з того величезну користь. Мир і гармонія, які в цьому разі будуть забезпечені суворим дотриманням цих принципів, стануть рушіями прогресу, процвітання та втілення заповідей Божих... Для того, щоб втілити ці ідеали у життя, люди у багатьох куточках світу часто вдаються до революційних дій. Той спосіб життя, який притаманний Канаді, передбачає еволюційний шлях. Канадці постійно поліпшували своє життя, удосконалюючи свої закони. Вони завжди пристосовували свою конституцію до нових вимог та викликів життя»⁹.

Саме ці переконання і лягли в основу його першої і, воістину, епохальної промови перед Сенатом Канади 3 березня 1964 року – «Канада: багатокультурна нація». Ця промова, без перебільшення, стала наріжним каменем формування політики багатокультурності у Канаді, а її автор назавжди став фундатором цієї політики, її основних положень та шляхів упровадження.

У цій промові він, зокрема, наголосив: «Індіанці та ескімоси жили разом з нами на протязі нашої історії; британська група є багатокультурною – англійці, шотландці, ірландці, валлійці; і з формуванням інших етнічних груп, які зараз становлять майже третину населення, Канада фактично стала багатокультурною ... Дотримуючись ідеалів демократії та духу Конфедерації, Канада повинна прийняти та гарантувати принципи партнерства всім народам, які зробили внесок в її розвиток та прогрес»¹⁰.

Важливу роль у формуванні поглядів Павла Юзика безумовно відіграла його академічна кар'єра¹¹, роки навчання та роботи у кращих університетах США та Канади. Своє повідне місце серед української громади Канади він посів передусім як вчений історик. Адже після одержання докторського ступеня в університеті Міннесоти, з 1951 по 1978 рр. сенатор Юзик був професором історії і славістичних наук в університетах Манітоби і Оттави. З 1952 по 1963 рік він був віце-президентом та президентом Історичного товариства Манітоби, а з 1956 по 1963 рік – співредактором історичного щоквартальника цього товариства, а також головою Секції з вивчення етнічних груп, яка провела дослідження кількох етнокультурних груп у провінції Манітоба.

Юзик продовжував навчати молодь в університеті і після того, як його було призначено до Сенату. З 1966 по 1978 рік він – професор Університету Оттави. Його головні курси були посвячені історії Центральної та Східної Європи, Росії, історії СРСР та канадсько-радянським стосункам.

⁹ Yuzyk P. For better Canada. // Published by Ukrainian National Association Inc. Canadian Office, Toronto, Canada. 1973. – P. 9.

¹⁰ *Multiculturalism. Being Canadian «Multiculturalism and Citizenship Canada, 1987»*

¹¹ THE UKRAINIAN WEEKLY by Michael B. Bociurkiw. Sunday, July 13, 1986

Він був керівником та головним редактором проекту «Українці Канади: статистичний звіт 1891–1976». Це видання було найповнішим друкованим статистичним джерелом про розселення та різні сфери життя українців Канади обсягом 840 сторінок.

Окрім державної та наукової діяльності, Павло Юзик не полишав і громадську роботу в численних українських громадських організаціях. Він був засновником і першим президентом Української національної молодіжної федерації у 1934–1936 рр. та редактором щомісячного журналу «Голос молоді» 1948–1949 рр., що належав цій федерації. Він був засновником Української канадської студентської спілки (заснована у 1953 р.), скарбником Комітету українців Канади (1952–1955), засновником і скарбником Канадської славистичної асоціації (1954–1956), засновником Прогресивно-консервативного клубу українців Канади (1958 р.). Протягом 1958–1963 рр. він був членом Дорадчої ради Асоціації молодих жінок християнок з освіти дорослих, а також членом ради із формування освітніх програм відділу освіти уряду провінції Манітоба.

Винятково глибока і широка освіта історика, великий досвід освітньої та громадської роботи зробили професора Юзика головним провідником багатокультурности в освіті та суспільному офіційному дискурсі Канади.

Адже після закінчення Другої світової війни почалася нова сторінка в історії Канади. Ця британська колонія, яка значною мірою культурно і освітньо залежала від метрополії, почала поступово віддалятися від неї, підкоряючись загальносвітовій тенденції деколонізації, що запанувала у світі, і перетворення колишніх колоніальних, залежних територій на незалежні держави. Проте ідеологічно канадський істеблішмент від початку поділений на франкомовний у Квебеку та англомовний на решті територій, продовжував перебувати в полоні уявлень, характерних для розділеного на етнічні та релігійні громади суспільства. Ситуація ускладнювалася ще й тим, що хоча де-юре Канада виступала на зовні як єдине ціле, насправді мала території з досить відмінним населенням, як за етнічним складом, так і за віросповіданням, території, населенню яких ще потрібно було відчутти себе канадцами і усвідомити таку єдність¹². Та навіть і нині монолітною та єдиною, позбавленою внутрішньої напруженості і проблем, Канада може видаватися лише людині, яка не зацікавлена бачити нічого, крім віковичних ялин та гуркоту води Ніагарського водоспаду. Насправді, формування цієї держави як єдиного утворення завжди було досить складним, і не для всіх його мешканців таким вже очевидним і бажаним.

Величезну роль у творенні Канади, якою ми її сьогодні бачимо, відіграли кілька поколінь канадських політиків, які не втомлювалися шукали

¹² Ruble A. Blair. *Creating Diversity Capital. Transnational Migrants in Montreal, Washington, and Kyiv.* (Baltimore, John Hopkins University Press 2005) pp. 85–113.

компроміси та спільні рішення, уміли поступатися і жертвувати власними інтересами й амбіціями заради збереження і творення єдиного спільного дому під назвою Канада. Серед цих політиків чільне місце безумовно по праву належить українцю – сенатору Павлові Юзику. У суперечку між «британцями» і «французами», якою має бути держава Канада втрутилася третя сила – вихідці з країн, переважно, центральної та східної Європи, найчисленнішими та найбільш згуртованими з яких на той час були – українці. І їхній голос було почуто. Члени комісії, яка спершу була створена для залагодження «британо-французької» суперечки¹³ і офіційно називалася комісією з Двомовності і Двокультурности, поступово усвідомили, що без урахування точки зору інших етнічних груп, які також творили канадську націю, неможливо досягти компромісу і зберегти державу¹⁴.

Досвід доктора Юзика, який він здобув як вчений, вивчаючи історію розвитку української громади в Канаді, українців в Україні, історію Європи та Радянського Союзу, допомогли йому сформулювати головні тези його історичної промови перед Сенатом Канади¹⁵, що поклала початок обговоренню права рівної участі всіх канадців, незалежно від їх походження, у творенні своєї держави, у гарантуванні їх вільного і рівноправного розвитку без приниження, упослідження і дискримінації. Саме ця дискусія стала згодом основою для рішення комісії про Двомовність та Багатокультурність Канади, яким нині так пишається канадська демократія¹⁶, і були враховані при укладанні Канадського Акту багатокультурности у липні 1988 р¹⁷.

Нині, коли вже минуло майже 50 років від початку цієї дискусії, її наслідки, здобутки і прорахунки вже можна і, можливо, навіть треба критикувати. Але якби тоді цей крок не було зроблено, Канада мала б, напевно, дещо іншу долю. І те позитивне, що дав світові канадський досвід багатокультурности, ще, мабуть, чекало б на реалізацію. Саме те рішення дало поштовх подальшому розвитку демократії та прав людини у Канаді і перетворило її на процвітаючу країну. Цей досвід важливий ще й тому, що саме професор Юзик довів на практиці, що гуманітарна освіта загалом і університетські інтелектуали, зокрема, можуть і повинні впливати на розвиток своєї нації. Чого ніяк не розуміють сучасні українські очільники.

Одержавши свій першопоштовх у Канаді від сенатора Павла Юзика,

¹³ Ibid. Pp. 93–97.

¹⁴ Yuzyk Paul. For a Better Canada. Ukrainian National Association Inc, Toronto Date Published: 1973, pp. 86–89.

¹⁵ Yuzyk Paul. For a Better Canada. Ukrainian National Association Inc, Toronto Date Published: 1973, pp. 21-49.

¹⁶ About Multiculturalism in Canada: http://archives.cbc.ca/politics/language_culture/topics/655-3631/

Див також:

¹⁷ Канадський Акт Багатокультурности. http://laws.justice.gc.ca/en/showdoc/cs/C-18.7/bo-ga:s_3::bo-ga:s_4?page=1

концепція багатокультурності почала жити власним життям. Її видозміни з'явилися у США, Великобританії, інших країнах Європи, у Австралії, викликаючи бурхливі дебати у суспільстві, серед освітян, учених та політиків. Вшановуючи пам'ять видатного політика, вченого і педагога Уряд Канади з ініціативи Джасона Кенні – міністра з багатокультурності Федерального Уряду Канади, заснував у листопаді 2008 року Премію з багатокультурності, якою щороку будуть відзначати її найуспішніших поширювачів та пропагандистів¹⁸.

Як відзначають сучасні європейські дослідники, «фундаментальне питання, що постає у зв'язку з багатокультурним вихованням, власне таке: чи освіта повинна вивільняти й посилювати в кожному індивіді те, що робить його подібним до інших, і що, передусім, залежить від його інтелекту, функціонування та принципи якого претендують на універсальність? Чи навпаки, повинна залучати індивіда в особливі колективи або спільноти, що виступають носіями якоїсь своєрідної культури, або в групи, які заявляють про свою несхожість, захищаючи відповідно, своє існування та право на висловлення своїх поглядів?»¹⁹

У наступні роки із теоретичного терміна та політичного визначення багатокультурність стала концепцією формування й функціонування багатоетнічних суспільств, визнаним підходом до теоретичного осмислення процесів, що відбуваються у суспільствах багатьох країн світу – у США, Австралії, Індії, більшості країн Європейського співтовариства, знайшовши там практичне застосування передусім у шкільництві як загальний концепт полікультурності.

Водночас необхідно відзначити, що, незважаючи на відносно юний вік визначення, саме явище багатокультурності існувало давно і в тій чи іншій мірі було відоме у всіх багатоетнічних державних утвореннях.

Сьогодні термін *багатокультурність* вживається в чотирьох різних контекстах – у політичному, стосовно політики й інститутів; емпіричному, що описує різноманітність суспільства; у політичній і соціальній теорії й філософії; і, нарешті, у педагогічному, стосовно різноманітних підходів до виховання дітей і підлітків, формування багатокультурності у шкільництві. У всіх чотирьох контекстах поняття використовується як прихильниками, так і супротивниками цього явища.

Донині існували п'ять основних типів багатокультурних суспільств, кожне з яких мало своє історичне походження й свою динаміку розвитку. Спершу з'явилися імперії, що існували до епохи модерності. Згодом багатокультурними стали поселення в Новому Світі, Австралії та островах Ти-

¹⁸ Про заснування Премії за поширення багатокультурності див.: http://www.ucc.ca/media_releases/2008-11-21/index.htm та також: <http://nashholos.blogspot.com/2008/11/new-award-for-multiculturalism.html>

¹⁹ Перотті Антоніо. Виступ на захист полікультурності. Видавництво Ради Європи. 1994 р. – С. 14.

хого океану. Також багатокультурними були колоніальні суспільства, які об'єднували різні народи та етнічні групи, а нерідко виступали каталізаторами у формуванні нових поліетнічних націй. Багатокультурними були також соціалістичні країни, такі як СРСР, Югославія, Чехословаччина, адже під час створення СРСР було використано загальний концепт Отто Бауера, викладений у книзі «Соціалізм і національне питання». До речі, у конституції сучасної Російської Федерації також можна знайти слова про багатонаціональний народ²⁰. В останні десятиліття з'явилися по суті постнаціональні багатокультурні суспільства, на теренах сучасної Північної Америки, Австралії/Нової Зеландії та Західної Європи. Водночас Західна Європа, яка до недавнього часу була переважно територією специфічної культурної однаковості (чи радше окремих культурних однаковостей), ще далека від того, щоб уповні бути багатокультурною на рівних із Канадою, Австралією чи США.

Нова, самосвідома багатокультурність виникла завдяки новому сплеску неоднорідної за своїм складом імміграції, зростанню процесів самосвідомості й самоствердження корінних народів Нового Світу й афроамериканців, а також завдяки новим культурним рухам.

Канада й Австралія проголосили багатокультурну політику й створили відповідні інститути відкрито й беззастережно, в той час як США й Західна Європа – лише неявно й частково. Багатокультурність і її історичні попередники завжди були й залишаються політично суперечливими й часто породжують спрямовані проти них рухи, що ставлять своєю метою захист єдиної національної культури. Так, раннє християнство цілковито може бути визначене як феномен багатокультурности, що об'єднав представників різних мов та культур в єдине ціле на засадах віри у Ісуса Христа²¹. Водночас, у середні віки християнство втратило ці ознаки особливо після проголошення першого христового походу, через появу інквізиції, виникнення національних конфесій, реформаторських деномінацій тощо.

Нині багатокультурні суспільства й рухи являють собою серйозний виклик традиційній політичній філософії, соціальній теорії й політичній ідеології Заходу, що поглиблено вивчають проблему значення культурної ідентичності й функціонування культур, намагаються адекватно відповідати на виклики постійним політичним змінам.

²⁰ Мы, многонациональный народ Российской Федерации, соединенные общей судьбой на своей земле... Конституция Российской Федерации. Официальное издание. – М.: Юрид.лит., 1997 – С. 3.

²¹ Каутский Карл. Происхождение христианства. – М.: Из-во политической литературы, 1990. – С. 161–165.
